

Milan Jesih

CESARJEVA NOVA OBLAČILA

Po Andersenovi pravljici

O S E B E :

CESAR
POŠTENI minister
BISTRI minister
DVORJAN
DAMA
SLEPARKA
SLEPAR
PEVEC
OTROK

Na prizorišče se pridejo priklonit vsi nastopajoči. Poplesujejo in se pačijo, precej v slogu commedie dell'arte.

PRVI PRIZOR: PROLOG

PEVEC Če si kdo upa, naj pa ne soglaša:
 pod nebom ni je kot dežela naša.
 Na severu v nebo se pno planine,
 na jugu krotko pljuska morje sinje,
 vmes pa dolinice in vinski grički
 in bele hiške in zavite ceste,
 v zelenih logih čivkajoči ptički,
 ponosni ženini, lepe neveste,
 čedni otroci, vselej počesani
 in razcveteni v ljubezniva lica;
 in policaji v belih rokavicah
 na črnih konjih, z ognjem podkovanih,
 in v živopisna krilca, bluze mične
 oblečene vesele gospodične;
 in brumni, strumni in pogumni fantje,
 napravljeni v resne, zakmašne gvante —
 dežela smo dobrih in dragih cunj,
 čeprav zato je včasih prazen kljun.
 Vendar še vse premalo se poudarja,
 da imamo tudi slavnega cesarja:
 je čeden, bister in nasploh posrečen
 in v vsej državi najlepše oblečen.

DRUGI PRIZOR

CESAR, POŠTENI MINISTER (starejši) in BISTRI (mlajši).

POŠTENI Grški poslanik prosi za sprejem.

CESAR Zrcalo!

Že včeraj govorili ste o njem.

POŠTENI Gre za pogodbo tisto meddržavno,
o prosti plovbi in o trgovini ...

BISTRI Naj cesar se ogleda, to je glavno.

POŠTENI Mladi kolega se čez mero slini.

CESAR Gospoda, vesta, v službi sta pri meni,
vi stari, zvesti, skušeni, pošteni,
kot sploh naj bodo vselej vsi ministri,
in vi, mladenič, obetavni, bistri,
da že od zibke nosite očala;
a če ne bosta zlepa spoštovala
ukaza, ki izdal sem ga osebno,
da slednjo uro bodita na voljo,
ko preoblačim si, kot je potrebno,
srajco, kravato ali kamižolo —
in mi pomagata pri tem z nasveti
in če je treba kakšen gumb zapeti,
bosta letela z dvora, kratko malo.
Zdaj pa mi brž očedita zrcalo,
da vidim, če v resnici tele hlače
stojijo prav in ne kako drugače.

BISTRI Jaz mislim, da so hlače kot ulite.

CESAR Zakaj pa vi kar brez besed molčite?

POŠTENI Saj pravim, da bi spričo hude suše
kazalo nakupiti kaj pšenice.

CESAR Ne vem, je stavec že tako naglušen
ali se mi predrzno roga v lice?

POŠTENI Vojaštvo ni dobilo zadnje plače.

BISTRIC Nikar no cesarosti ne jezite!

CESAR Vprašal sem vas, kaj rečete za hlače.

POŠTENI Pristajajo vam res kakor ulite.
A morali ste se kaj pripogniti —
po šivu so vam počile na riti!

CESAR Kaj? Kje? Kako?

BISTRIC Brž skličite krojače!

POŠTENI Krojače! Za cesarja nove hlače!

*Prihitita DAMA in DVORJAN, priskočita ministra in kot trop
krojačev popadejo in obkrožijo in skrijejo cesarja in ga
preoblečejo: dosedanje hlače zletijo iz žive klobke v zrak,
prikaže se v čisto novih hlačah.*

DAMA Tako, in zdaj so cesarost čedni spet.

DVORJAN Tako, in smo jih spetkaj spravli v red.

DAMA Da so uštimani, kakor je treba.

DVORJAN Kot mora biti takale oseba.

DAMA Pa še za uheljc majceno parfuma.

DVORJAN Oseba zunaj slehernega suma.

DAMA En cesar mora vonjati kot roža.

DVORJAN To naj velja za slehernega moža.

DAMA Kako bi blo, če bi grdo dišali?

DVORJAN Kot kdo, ki dela in ki dela v štali.

DAMA Ne, cesar bodi zmeraj kot iz škatlice.

DVORJAN Njegovi tud prijatli in prijatljice.

PEVEC Tako mineva nam za dnevom dan.
Brž ko pomane si oči od sanj —
in sanja vselej le o oblačilih —
že so dvorjani k njemu se zgrnili,
že so pri njem ministri klečeplazni,
sobarji in služabniki prijazni
nadevajo mu srajco snežno belo,
v vezenju dolgih nočnih ur vzcvetelo
spod pridnih rok deklet, skoraj otrok.
Potem gre po sobanah naokrog
z ovratnikom, lepo trdim od škroba.
Za zajtrk se zamenja garderoba.
Po zajtrku se znova preobleče,
podanike pozdravit gre z balkona,
skliče šivilje in jih ven pomeče,
krojače skliče pred obličje trona
in jih uči in kara in priganja,
pomerja, kar je v delu, in odklanja
zamisli za okrase in dodatke,
državni svet sklicuje na nekratke
posvete in tako čez božji dan
se preoblači, preden ves zaspan
zvečer služabnik spravi ga v pižamo.
Cunje pa denejo med staro kramo;
saj cesar pravi:

CESAR To se ne spodobi,
da bi se kdaj ponovil v garderobi.

DVORJAN Za cesarost izredna pridobitev.
Neumni ste, če iti ju pustite.

DAMA Tketa lepo, da si nihče ne misli.

CESAR Mi tkalce zmeraj smo imeli v čislih.

POŠTENI Edino tkalce. No, pa še krojače.

CESAR Mar hočete, da bi bilo drugače?
Mar niso oni nas odeli v slavo,
cesarski rod, podanike, državo?

BISTRJI Kolega, prosim vas, molčite rajši.

POŠTENI Molčite vi, kolega, ki ste mlajši.

CESAR Oba molčita, razen če kaj vprašam.
Sicer pa kaj na vaju se zanašam!
Saj kaj pa sploh mi svetovati znata?
Usedita se zunajle pred vrata!

POŠTENI in BISTRJI počepneta malo proč in si zatisneta ušesa.

DAMA Tako je prav! Ministrska zalega,
ki zmeraj nosi črni gabarden,
odzadaj zglancan, da nikoli tega,
na hlačnicah pa šlampast par kolen.

DVORJAN V modni žurnal pa niti ne pošpega!
Ta idiot in oni je kreten!

CESAR Zdaj mam pa dost! Saj ta svet je iz tira:
z elastično kravato kritizira!
In v dokolenkah rdečih stara kljusa
vsa kičasta, brez šlifa in okusa.

Pokaže ven. DVORJAN in DAMA počepneta malo proč in si

zatisneta ušesa.

No, k stvari. Naj se zmenim rajši sam:

edini na tkanino se spoznam.

In malo se spoznam tudi na škarje.

SLEPARKA O, dokaj nenavadno za cesarje.

CESAR In dar imam, da še kar dobro ločim
med barvno hladnim in nebarvno vročim
in vzorci in odtenki in tako
posebno dobro vem, kaj je lepo,
kaj skladno, kaj je šik in kaj očem
resnično všečno, toliko povem.

SLEPAR Sveta sva videla skoraj obilo.

SLEPARKA Predla sva volno, tudi tkala svilo.

SLEPAR Barvala prejo, strigla tenke niti.

SLEPARKA In robila in vezla morebiti.

SLEPAR Ker skromen sem, ne hvalim se nič rad.

SLEPARKA A vselej dava iz rok pravi zaklad.

SLEPAR Šivala sva po vseh evropskih dvorih.

SLEPARKA Pri sultanih v puščavi po šotorih.

SLEPAR Po Afriki iz slame lahna krila.

SLEPARKA Hodnično platno v srajce sva krojila.

SLEPAR Iz krzna suknjiče sva pri Eskimih ...

SLEPARKA ... V iglujih šivala v polarni zimi ...

SLEPAR A kdor je skromen, bolj nerad se hvali.

SLEPARKA Svojo obrt bomo menda ja znali.

SLEPAR Seveda, saj so tudi veličanstvo
z obrtjo vladanja postali slavni.

CESAR Sem bolj ponosen, da za blagoznanstvo
moji možgani so tako pripravni.

CESAR Imel bom to obleko! Naj ves svet
se pride čudit, čudit in strmet!

SLEPAR No, kleč je v tem: tkanina čudovita,
ki ta obleka bo iz nje sešita,
nevidna je bedakovim očem,
saj, če le čas imam, tako povem,
hudiča — oprostite, ker preklinjam —
da biserov ne gre metati svinjam.
Zakaj bi tam neumni tipi neki
pasli oči na vaši si obleki?
Mar naj bi nežni mik obleke nove —
namenjen vam, a gane še bogove —
vsak nesposoben cepec mogel zreti,
ki se ne sanja mu o kvaliteti
ne o lepoti, o občutkih milih,
ki v žlahtni duši so se izganili ...

SLEPARKA Lepote naj ne vidijo debili.

CESAR Aha, razumem vas, molčite malo,
ponovil bom, no, ja, če se bo dalo —.
Hočete reči, tam kjer po uradih
kar tare se brihtnih gospodov mladih,
kjer videti je starce beloglave
v predani službi krone in države,
bo za obleko vsak slep telebanov,
ki so po dobrih službah brez možganov?

PEVEC Ne vem, če so taki prav vsi cesarji,
naš cesar pa vam precej v roko udari,
če le se mu čedna obleka obeta,
estetika, ja, to je kvaliteta.

CESAR Tako naj bo! Brž se lotita dela!

SLEPAR Pri priči, zdajle — bova kar začela!

CESAR Ta kleč je pa resnično dobra reč.
No, zdaj pa se pojdimo preobleč!

Ponovi se veliko preoblečenje. Sleparka se z globokimi pokloni poslovita.

ČETRTI PRIZOR

DAMA Na milem svetu od prav vseh cesarjev
naš cesar najbolj ve, kaj deti nase.

PEVEC Vsak cesar, res je, je na kaj udarjen.

DAMA Na slavo, moč in svoj osebni hasek.

DVORJAN Francoski v vinu se menda utaplja.

DAMA Naš cesar pa pokuša ga po kapljah.

DVORJAN Italijansko pašto je na tone.

DAMA Naš cesar pa odklanja makarone.

DVORJAN Pa nemški: že za zajtrk golta zelje.

DAMA Naš cesar liči si takrat pročelje.

DVORJAN Grenlandski čisto nor je na jegulje.

DAMA Španski ne zna brez juhice čebulje.

DVORJAN Madžarski v ostri papriki se pase.

DAMA Naš cesar tuhta pa, kaj deti nase.

DVORJAN Pa kranjski cesar: melje le suh kruh,
zraven pa živo misli na klobase.

Saj muhe kron nasploh niso od muh.

DAMA Češki menda pa z vlakci rad igra se.

DVORJAN Japonski ves čas muhe bi lovil.

Bolgarski s traktorjem divja prek njiv.

Kanadski s čolnom se podi za kiti.

DAMA Danski pa tuhta, biti al ne biti.

DVORJAN In egipčanski zbira stare kipe.

DAMA Ne vem, kateri večno lista stripe.

Čudnih cesarjev se po svetu pase.

A cesar naš vsaj ve, kaj deti nase.

DVORJAN Naš cesar najbolj ve, kaj deti nase.

DAMA Zato ga ljubijo široke mase.

PEVEC Skrivnostna tujca pa sta se v najeto
hišo zaprla pred zvedavim svetom
in dvor obsipala vdilj z naročili:

SLEPARKA Pošljite, prosim, kot ste obljubili,
zlatega sukanca vseh debelin.

PEVEC Pri vratih so ves čas zvonili: cin—cin!

SLEPAR Nemudoma v delavnico želiva
en dober stot srebrnega prediva.

PEVEC In že postrešček je podstavil pleča:
"Mejdunej, je pa težka tale vreča."

SLEPARKA In za navdih še en zaboj šampanjca!

PEVEC Luči so vse noči svetlo gorele.

SLEPAR Češ, delava brez nehanja, brez spanca.

SLEPARKA Češ, ure dolge, težke in debele.

PEVEC Naš cesar pa je že naslednji dan
nestrpno jel "Kdaj? Kdaj?" povpraševati,
vendar še največkrat sem, tja poslan,
zaman razbijal po zaprtih vratih.

SLEPAR Pri našem delu je potreben mir!
Poberi se, če ne, te še zalijem!

SLEPARKA V karieri takih zgag pa še nikjer!

SLEPAR In sukanec je bil s pretenkim fijem!

PEVEC Cesar pa ždel nesrečen je v palači,
na dan se le še petkrat preoblačil.

CESAR Nesrečen, žalosten, potr, poparjen,
pa nepobrit, posvaljkan, zanemarjen.
No, kaj, si mi prinesel kaj novic?

DVORJAN Zaman zvonjenje, trkanje, vsak klic
prikliče le kletvine izza vrat,
robantenje, rentaćenje, psovanje,
da najbolj varno konja je pognat.
Takšno je splošno in dejansko stanje.

CESAR Saj bi ju dal obesit in izgnal,
ampak mogoče ne bi storil prav,
saj s tem brez tkanja bi ostal, gotovo —
ojoj, oblačilo moje novo!

DVORJAN No, vendar ni brezupen položaj.

CESAR Zanima me le eno samo: Kdaj?

DVORJAN Res je namreč, da tujca sta naporna,
on je surov in ona je osorna,
vendar ...

CESAR Kaj vendar? Človek, daj, govori!

DVORJAN Vendar pa opomini in ukori
po mojem le niso bili odveč.
Gospod je danes kričal čisto rdeč,
a zdela se mi tista je rdečica,
ki zadovoljstvo jo požene v lica.

CESAR No, pojdi spet in tam bingljaj pred vrati.
Kakšna novica dobra, dvorna dama?

DAMA Le to povem, kar slišala sem sama.
Nečak od svaka od moje sestrične,
razumen deček vzgoje prav odlične,
se je domislil, ker, tako poudarja,
ima rad domovino in cesarja,
da, ker potreba je zares velika,
v delavnico bi videl z vrh zvonika,
in ker je deček majhen mož dejanj,

sinoči se zares povzpел je nanj.

CESAR In kaj je videl mali domoljub?
Je videl dokončano že tkanino?

DAMA Da tujka dala tujcu je poljub,
smejala sta se, se imela fino ...

CESAR Ti obrekljivi kačji jezik babji!
Zmeraj opravljaš! Meni se to gabi!
In zdaj hodiš že k meni klevetat!

DAMA Nisi razumel, kar bi slišal rad?
Če sta nazdravljala si vsa vesela,
objemala se, vriskala in pela,
in v zid je flaška tresnila premnoga —
da bi proslavljala kar brez razloga?

CESAR Kakšno je oblačilo? Je gotovo?
To je vprašanje. Kaj je pa odgovor?

DAMA Ja, no, ne vem. Ker statve so prekrite,
da ne praši se veličastno delo,
ki cesar se tako ga veselite
in zagotovo bo lepo uspelo.

CESAR Prazne besede! Kaj pa ti, capin,
kod si pohajal?

DVORJAN Delal sem cin-cin
in z glavo butal po debelih vratih,
da so me dvakrat morali nagnati.
In naj povem, da bo končano kmalu
in da se boste gledali v zrcalu.

CESAR Zdaj hočem biti sam. Le kar pojdita.
Moja nestrpnost res je strahovita.
Nesrečnik jaz, nesrečna cesarost!
Že dolge dneve slednji ljubi dan

pošiljam sle čez park in dlje čez most,
če že je spolnjenih kaj mojih sanj,
če se je hrepenenje izpolnilo,
da končno si nadenem oblačilo!
A je prav vsakokrat enak odgovor —
le malo malo še, pa bo gotovo.
Da me je že moledovati sram!
Zvedavosti prikriti pa ne znam. (*Počasi odide.*)

PETI PRIZOR

SLEPAR Tako lepo svilo sva dobila za podlogo za cesarjev
suknjič, tako dragoceno ...

SLEPARKA Lepa svila: lepa podloga: lepa podlaga za
majhno
bogastvo.

SLEPAR In tisti dobri stot srebrne preje ...

SLEPARKA Sijajno uporabna preja; razpredam jo,
razpredam ...

SLEPAR Pa zlati sukanec — z njim bi opasal zemljo ...

SLEPARKA Zakaj pa ne? Ko pohitiva na pot, se bi vlekel
za nama.

SLEPAR Kako — ga nisva vtkala v tkanino za cesarjev plašč?

SLEPARKA Oh, saj res.

SLEPAR Pa se mi še kar ne da na pot. Tukaj je tako
počitniško.

SLEPARKA Čeprav toliko garava, da niti luči ne ugašava?

SLEPAR Ah, morava garati, morava si pridno zaslužiti slednji
cekin bogatega predplačila.

SLEPARKA In pokazati hvaležnost za preštevilne darove,

ki nama jih pošilja navdušeni monarh.

SLEPAR Kako bo šele navdušen, ko zagleda lepoto, skrito vsem drugim očem?

SLEPARKA Kako je revež neučakan.

SLEPAR Saj bo dočakal.

SLEPARKA Kaj bo dočakal. Spet zvoní — kakšen njegov hlapčič.

SLEPAR Reciva zdaj, obleke da še ni, a tkanje pa je končano.

SLEPARKA A že končano? Sem revica že dotkala? Kje pa je lepo blago, ki ga vidi samo pameten?

SLEPAR Ne vidiš ga, ker si trapa!

SLEPARKA No, mi ga pa ti poišči pa me malo ogrni z njim.

SLEPAR Tkanje je končano, zdaj se morava lotiti šivanja.

SLEPARKA A že.

Vstopi mlajši, BISTRÍ minister.

SLEPAR Gospod? Kaj vendar šmenta ... pa želite?

SLEPARKA Ja jejtana — kako prišli ste noter?

BISTRÍ Za vsaka vrata ključ ima minister.

Ali pa kar skoz zid. Kot je pač bister.

Cesar me je poslal pogledat tkanje.

SLEPAR Prelep izdelek.

SLEPARKA Ravnokar končan je.

SLEPAR To je blago, če niste obveščeni, ki ga ne vidi ...

BISTRÍ Govorite meni?

SLEPAR ... Kdor ni prav pameten. No, pojasnjujem.

BISTRÍ (*vstran*) Česa le ne izumijo na tujem!

SLEPARKA Blago je mehko, nenavadno fino.

SLEPAR Pokaži že gospodu umetnino!

SLEPARKA Saj ti si zadnji jo imel v rokah.

SLEPAR Je spravljena, da je ne najde prah.
No, tukaj je. Stopimo k oknu z njo;
pri dneva luči gleda se blago.

SLEPARKA Kako žarijo v soncu zlate niti!

SLEPAR Tega nihče ne zmore ponoviti ...

SLEPARKA In lahčno, kot ne bi ga bilo.

BISTRİ *(vstran)* Kaj vidim? Vidim prazne bele roke,
ki jih obseva močna sončna luč
in se lovi na prstanu v briljantu —
in skozi okno stari naš zvonik.
Jaz nisem bedast! Ne: jaz nisem bedast,
že v šoli bil sem ves čas odličnjak —
strahota, o strahota — nič ne vidim,
kako naj veličanstvu to povem.

SLEPAR Prinesi, brž, gospodu vode, vode!
Razumem, da pogled vas je prevzel;
seve, lepota se v oči zabode.
No, vseč vam je, in tega sem vesel.

BISTRİ Malo mi je očala zarosilo ...
Podal bom cesarosti poročilo ... *(Odide.)*

SLEPAR Ministru Bistryju je vzelo vid.
Kozarec z vodo? Greva vina pit! *(Odideta.)*

PEVEC In prvokrat, odkar prišla sta v mesto,
sta tkalca prikazala se na cesto,
in čez rečeno cesto šla v gostilno,
nemalo pila, jedla sta obilno,
in veliko novico v svet spustila:

cesar imel bo nova oblačila!

ŠESTI PRIZOR

Nastopijo CESAR, BISTRI in POŠTENI.

CESAR Jaz pravim mu, naj mi blago opiše.
Pa kar molči. Pognal vas bom od hiše.
Zdaj ko tkanino čudežno imamo,
se marsikaj bo uredilo samo:
dvoru bo enostavno za ministre:
zlahka bomo spoznali dosti bistre.

BISTRI Kako naj opisujem brez besed.
Povedal sem o več kot čudoviti ...

CESAR Povedali, prav, pa povejte spet.

BISTRI ... Igri luči v sprepletu zlatih niti.

CESAR Jutri greste pa vi, minister stari,
pogledat, kaj je tuji par ustvaril;
če pozabljivi ste kot vaš kolega,
papir vzemite, svinčnik ... kar je tega,
pa si zapišite, kar zmore vid.
H kosilu pridite mi sporočit.

Vsi zgovorno odidejo, le PEVEC se malček posmehne.

PEVEC Novica je obredla mnogo krčem,
po trgih, ulicah se sprehodila,
pojedla dosti prest in s polnim vrčem
naznanjala cesarju oblačila
in tudi je natančno prikazala,
zakaj gre mojstrovini takšna hvala.

SEDMI PRIZOR

DAMA in DVORJAN, zase PEVEC.

DAMA O, zdaj bo naš cesarec šele krasen!
Ta moški ve, kaj gre nadeti nase.
Postaven, slaven in nadvse pripraven
je za pogovor o visoki modi;
in ko se preobleče in naliči —
kako ponosno in junaško hodi:
da ženska vanj zagleda se pri priči.
Mislim, če jaz bila bi cesarica,
gotovo ne bi mu bila v sramoto;
prvič, ker tudi jaz sem brez poklica,
drugič, kot on znam čislati lepoto;
pa še na modo se zelo spoznam,
čeprav ne toliko kot cesar sam.

DVORJAN Ne rečem, vendar pa v stvareh države
predvsem povleči zna poteze prave;
saj nima cesar vsak obleke take,
da z njo preskuša, kdo gre med bedake
in kdo v deželi je na naši strani,
ki vemo, čemu služijo možgani.

PEVEC Da, moder cesar, ki zavoljo cunj
do suhega postrga proračun!

DAMA Mislim, če jaz bila bi cesarica ...
Najprej bi vse ministre napodila;
pa če bi bil samo krompir v oblicah,
pri nas šumela bi kitajska svila ...
Taki kot tale naj kar govorijo.
Imam tud jaz državniško vizijo!

PEVEC Tak par, ki bi povzročal primanjkljaj
še enkrat večji, kakor je že zdaj.

DAMA Modno revijo vsak dan v vsako vas!
Kako bi mi prišli na dober glas!

DVORJAN Mislim, da kdor se tukaj pritožuje,
naj odpotuje godrnjat na tuje;
oblast ne rečem, da se prav obnaša,
a je oblast, in ta oblast je naša.

DAMA Ah, vsa prestolnica nestrpno čaka,
da vidi neverjetno oblačilo;
da vidi, kdor ne skaže se bedaka,
lepoto, ki srce je ni slutilo.

DVORJAN Zdaj se bo videlo, kje so te planke
in kdo je pravi član cesarske stranke.

PEVEC Da, videlo se bo, tostran zastora,
kar je za njim in videti se mora.

Odidejo.

OSMI PRIZOR

*SLEPARKA in SLEPAR v delavnici — preganjata dolgčas
brezdelja.*

SLEPARKA Av!

SLEPAR Av!

SLEPARKA Kaj pa je?

SLEPAR Kaj pa je?

SLEPARKA V prst sem se zbodla.

SLEPAR Likalnik mi je na nogo padel.

SLEPARKA Kaj pa ti bo likalnik? Saj še ni sešito.

SLEPAR Kaj ti bo šivanka? Saj še ni stkano.

SLEPARKA Tako lepa obleka!

SLEPAR Pa nezlikana.

SLEPARKA Pa nesešita.

SLEPAR Pa nestkana.

SLEPARKA Pa toliko zlatih niti, toliko srebrnega prediva!

SLEPAR Pa toliko najboljše svile iz daljnih jutranjih dežel!

SLEPARKA Pa toliko šampanjca za navdih!

SLEPAR Pa tako bogato naplačilo. Kakšno bo šele poplačilo.

SLEPARKA Kot bova rekla.

SLEPAR Kot bova rekla.

SLEPARKA Za takšno oblačilo ni nič preveč.

SLEPAR Polne skrinje ...

SLEPARKA Zlatnikov in cekinov.

SLEPAR Dukatov, lujdorjev.

SLEPARKA Svilena podloga na zlati podlagi. Kaj pa delaš?

SLEPAR Eno bom urezal.

SLEPARKA Vzemi harmoniko, škarje pa — iz rok!

SLEPAR Že vem zakaj.

SLEPARKA Ker jih imaš prvikrat v rokah, lahko se ustrižeš!

SLEPAR Nekdo zvoni. Mogoče hoče not.

SLEPARKA Aha, že vem, minister je, gospod.
Pred vrati, lej, imava poštenjaka.

SLEPAR Potem naj pa pošteno se načaka.

SLEPARKA Oh, ne — meni je dolgčas po norčijah.

SLEPAR Vnaprej od smeha me pošteno zvija.
Če ti je dolgčas, pojdi pa odpret.

SLEPARKA Zakaj pa jaz?

SLEPAR Zato.

SLEPARKA A ja? Že spet.

POŠTENI Ne slišite? Nisem prišel zvonit.

SLEPAR Minister so vstopili skozi zid.

SLEPARKA Najbrž vas svetla cesarost pošilja?

POŠTENI *(vstran)* Kako se vleče ta neznanska milja.
 (glasno) Prišel sem gledat novo oblačilo
 in vprašat, če se je že naredilo.

SLEPAR Malce počakajte, da se polika.

SLEPARKA Ali pa ne. Razlika ni velika.
 Sicer je pa sešito in končano.

POŠTENI Saj je že čas. Saj cesar neprestano
 misli samo, kakšna bo ta obleka.

SLEPAR Neskončna je nečimrnost človeka.

POŠTENI Mudi se mi. No, dajte, pokažite.

SLEPAR Ali ste slepi? V cunjo nos tiščite.

SLEPARKA Gospod je star, oči so že bolj slabe;
 seveda, kaj ne, od tolike rabe.

POŠTENI *(vstran)* Kaj? Nič ne vidim? Tukaj ni ničesar,
 ta obešalnik prazen tu stoji,
 in tujca me imata za telička.
 Zdaj grem na dvor in rečem veličanstvu:
 moj gospodar, iz službe me spodite,
 nimam oči za vaša oblačila
 in pameti ne za visoko službo
 in nisem vreden vaše milosti.
 Tako naj bo, in letel bom na cesto,
 naj se kar smejeta mi vas in mesto.
 Pa če se zlažem? Jaz, ki mi poštenje
 pomeni vse in nič manj kot življenje?
 Čeprav bedak, pa mož sem tiste baže,
 ki vse da za resnico in ne laže.

SLEPAR No ja, gospod — brljavi ste v teh letih,
a nič ne de. Ne vidi se brez vida.
To oblačilo mora razumeti,
kdor hoče, da od njega je kaj prida
za soljudi, cesarja in državo.

SLEPARKA Gleda se ne z očmi, gleda se z glavo.

SLEPAR Obleka je. Obleka mora biti.
Prav, pa bodimo malček duhoviti.
Cesar bolj ve, kdo ni in kdo je osel.
Obleka mu bo všeč in jo bo nosil.

POŠTENI (*vstran*) A naj se zlažem? Jaz, ki mi poštenje
pomeni vse in nič manj kot življenje?

SLEPARKA Ste si zapomnili in zapisali?

SLEPAR Kot piše, bo poslej v vseh ogledalih.

SLEPARKA V vseh čitankah, na vseh starih portretih.

SLEPAR Razumete? Treba je razumeti.

SLEPARKA Cesarju sporočite lep pozdrav.

SLEPAR In vse povejte, kot je res in prav.

*Minister POŠTENI se s prav počasnimi koraki odpravi, PEVEC
ga pospremi s pesmijo.*

PEVEC Minister sonca videl ni na nebu
in muževnih, že zelenečih vrb,
stopal je, kakor do kosti prezebel,
in z njim je šla nadležna botra Skrb.
Ni slišal ptičic peti na drevesih

in še opazil ni, da je pomlad,
držal se je, kot pil bi ciknjen jesih,
ali otrok, ki mora zgodaj spat.
Od cerkve in čez most proti palači,
kjer naj zglasi se ob uri obeda,
star mož, ki ga podnevi mora tlačiti —
cesarju gre, kaj videl je, povedat.

DEVETI PRIZOR

Malo didaskalij. DAMA, DVORJAN in BISTRY letajo izmenično gledat na vzhod (češ: a že prihaja?) in ob vrnitvi ponujajo cesarju razne jedi, ki jih ta odklanja. Potem prihiti z zahoda naš čedni pevec in najavi prihajajočega poštenjaka s svoje strani. Prizor opisovanja obleke predlagam v obliki podivjane pantomime. Naš expoštenjakar se iz skrušenega prišleka spremeni v — pantomimično — izrazito elokventnega triumfanta.

DVORJAN Kaj pa borovničeva marmelada?

Saj vaša visokost ima jo rada!

CESAR Že, rada, ampak menda ne vsak dan!

Slabo skrbite zame, moj dvorjan.

DAMA Kaj pa lepo iztisnjena limona?

Limon se v shrambi valja cela tona?

CESAR Ne južnih sadežev — nikar, predraga,
po njih me vselej peče zgaga.

BISTRU Kaj pa, če bi gorčico za kosilo?

CESAR Kolesce se vam je odkotalilo!

DVORJAN Bi cesar polnjen ohrovtek mogoče?

CESAR Cesar ohrovta kratko malo noče.

BISTRU Nasploh je paradižnik všeč ljudem.

CESAR Lahko da, jaz pa ga nasploh ne jem.
DAMA Če hruška s čokolado je oblita ...
CESAR Zaman ves trud — ker nimam apetita.
DVORJAN Kaj — česa nima?
BISTRIC Apetita: teka.
CESAR Ker mi ne gre iz glave ta obleka.
PEVEC Stari minister stopa čez prag hiše!
BISTRIC Kaj pa zijaš!
PEVEC Imenovan Pošteni.
CESAR Končno! — da oblačilo mi opiše!
Še preden pride, že naj bo pri meni!

In tu rečeni pantomimični prizor, ki izraža cesarjevo bolešno zanimanje, osuplost, navdušenje, česar se navzame tudi sprva zadržani Poštenjakar, ki naposled že zelo laže in pretirava. Tu je vitja rok, zamahovanja, zavezovanja kravata, kazanja dolžine rokavov, oblačenja; cesar posnema, posnemajo tudi drugi štirje, s tem da je naš prijatelj pevec v funkciji parodije, norčevanja. Konča se tako, da cesar kar pleše od radosti, potem pa nenadoma — in z njim vsa skupina — zastane in reče tele razumne besede.

CESAR Ljudje! Podaniki in dvor,
cenjeni diplomatski zbor,
prestonica in podeželje —
v mojem srcu je veselje!
Ne obleka — mojstrovina:
jutri moja bo lastnina!
Ne mislite, da sem bolan:
a nosil jo bom kar ves dan!
Pa še jutri moj rojstni dan je —
vse vabim vas na praznovanje.

PEVEC Cesarju se je brž povrnil tek,
živčni želodec se mu je pomiril,
za dva je jedel, za tri srkal sekt
in ves čas kakor pujs mlaskal za štiri.

DESETI PRIZOR

PEVEC Nasproti cerkve v tisti hiši mali
pa spet vso noč so bele luči žgali.
Saj tkalca zdaj kot mojstrska krojača
sta všivala razporek še na hlačah
in tiste trakce, ki držijo pas
— ves čas se smeh razlegal je naglas —
in podvojila marsikteri šiv,
zakaj na koncu bi krojač bil kriv,
čeprav to naročnikova je hiba,
da rad se prenahitro pripogiba.
Noč je minila in prišel je dan
in veliki podvig je bil končan.

Sleparja vstopita z velikim paketom.

SLEPARKA Ko prvič tukaj sva bila, se zdel
mi dvorec je še lepši, bolj bogat.

SLEPAR Če zdaj je manj bogat, sem le vesel.
Kje pa so vsi?

SLEPARKA Nek hrup slišim od zad.

PEVEC Kot izumrlo: prazno je vse mesto.
Le kakšen star mačkon gre kdaj čez cesto.
Na tržnici ljudi ne zelenjave ...
Ni ne človeške in ne zeljne glave.

Mogočni stroj cesarstva je zastal.

To je narobe in po svoje prav.

A travo pred palačo v parku malem

bojo presilne množice stacale.

DVORJAN O, tu sta naša genija, Bog živi.

DAMA Kar skup bom zlezla, in le vi ste krivi.

(Se vrže med omedlevanjem sleparju krog vratu.)

Ministra se dolgo, nezaupljivo, zgovorno gledata.

SLEPAR Kje je pa veličanstvo?

SLEPARKA No, saj veš ...

DVORJAN Je šlo pa tjakaj, kamor hodi peš.

BISTRIC Vse jutro čaka in ves čas v pižami.

POŠTENI In je že tukaj! Cesar je med nami!

DAMA A že? Pa saj sem šele omedlela!

BISTRIC Slava cesarju! Lotimo se dela!

SLEPAR Znan sem po tem, da sem čez mero skromen,
a najin trud je bil zares ogromen.

SLEPARKA *(vstran)* O, s kom jaz delam in si kruh delim!

Daj, varuj se tako cenenih rim!

DVORJAN To veličasten, veličanstvo, je trenutek.

POŠTENI Da, zgodovinski, če ne vara me občutek.

SLEPAR *(šepetaje)* Nič boljša rima, pa je mož kariere.

SLEPARKA *(šepetaje)* Molči, lahko da stari z ustnic bere.

CESAR *(sebi)* Rad bi že videl mojstrovino, rad

bi še odlašal ljubi hipec sreče.

Pred mano je in moj je ta zaklad,

pripravljen, da ga cesarost obleče.

Kot bi to uro čakal bil vsa leta.

(glasno) Kaj gledate? Lotite se paketa.

Sleparja v trenutku razvežeta in odpreta paket. Vsi domorodci bolščijo vanj, negibni. (Le pevec mogoče napravi skopo kretnjo distance. — Mogoče tisto ni-ni.) Sleparja sta ponosna in srečna. — Naj kar malo traja.

BISTRJI Zbrani kot mačke okrog vrele kaše.

No, oblecimo veličanstvo naše.

Ali pa toliko bi počakali,

da se oči privadijo na blišč?

CESAR O Bog!, mar naj se smejem tvoji šali?

Saj jaz sem cesar — pa ne vidim nič.

POŠTENI To je izdelek, blagi gospodar.

PEVEC (zase) Če je prevara, je prevara vseh prevar.

POŠTENI Sem oblačilo dobro vam opisal?

BISTRJI Da, dobro, dobro, kot ga drugi niso,

tisti, ki so ostali brez besed.

SLEPARKA Telovnik, suknjič, hlače, plašč — komplet.

POŠTENI Celota lepa, vsak detajl prekrasen ...

CESAR Vse sem že slišal. Obdržite zase.

DVORJAN Saj tudi cesar ... Tudi on je ganjen.

PEVEC Kaj ne bi bil.

DVORJAN To ni res. To so sanje.

POŠTENI Barve ... Priznajte, dobro so zadete.

SLEPAR Zavih. Naborek. Žepok. Epolite.

DAMA A — epolite! Ja, pa res! Briljantno.

SLEPAR Izdelano je vestno in pedantno.

SLEPARKA (šepetaje) Spet slaba rima, ljubi kompanjon.

SLEPAR (šepetaje) Je slaba, ampak jo pa dam zastonj.

CESAR (zase) Ne rečem nič. No, res je, ni mi prav,
da sem takole zrel gospod spoznal,
kako in kaj je z mojo brihtno glavo.
Pa saj ni glava vse. Lepo sem raščten,
kar koli si nadenem, mi pristaja,
in ni hudir, da ne bi tudi moja
nova obleka dobro se nosila.
Saj kje pa piše, da če je ne vidim,
ne bi užival v njej? Kje pa to piše?

DVORJAN (zase) Aha, že vem. Vstal sem prezgodaj in
sem še ves matast, kot malo usekan,
ko se pa zbrihtam, bom obleko videl!

DAMA (zase) Ne pravijo zastonj, da sem neumna gos.
Ne vidim nič. Taka sem se rodila.

*Preoblečejo cesarja, se pravi slečejo. Sleparja mu po krojaški
šegi popravljata ramena, gladita pleča, počepata ob njem, si ga
ogledujeta od blizu in daleč. Cesar se postavi pred ogledalo.
Še ena pantomimična scena. Najprej opreznost, potem
pritrjevanje, ki preide v evforično, nekročno navdušenje.
Sleparja se klanjata, češ, sva pa res počaščena. Cesar pa stoji
tam v samih gatah in iz začetne zbeganosti preide v veselo,
zaneseno, a še zmeraj dostojanstveno zadovoljnost.*

PEVEC No vidite, pa je oblečen, bravo.
Zunaj na drog so dvignili zastavo,
med ljudstvom pa nemirno gre vršanje —
saj če se je oblekel, se je zanje,
v imenu ljudstva se vse dni oblači,
namesto njih ubada se s krojači,

namesto njih vladari in se trudi
in kdaj za kakšen hip uživa tudi.
Če kdo si upa, naj pa oporeka:
naš cesar je prav čeden kos človeka.

CESAR Tako, zdaj sem menda napravljen, prav?

BISTRİ Podaniki so, veličanstvo, zbrani,
in čakajo na milostni pozdrav ...

POŠTENI ... Vladarja, ki jih varuje in hrani.
Prosimo, pokažite jim obličje!

CESAR Skoz vrata na balkon?

BISTRİ Tu je pritličje!

POŠTENI Izvolite. Le naglo. Je prepih.

DVORJAN Na, sem se že prehladil. A-a-čih!

PEVEC In cesar stopi skoz rečena vrata ...

MINISTRA Za njim ministra, kot dva ljuba brata ...

SLEPARJA Ne, ne — prej mojstra oblačilne stroke ...

DAMA Jaz, gos, vidim le cunjico čez boke ...

DVORJAN Nevarna je, nevarna je pomlad!
Brez dolgih gat rad stakne se prehlad.

DAMA Naš cesar ve, kaj kdaj je deti nase;
saj moda upošteva letne čase.
Obleči se je namreč treba znati.
Naj cunja lahka bo in topla hkrati.

SLEPARKA Kaj je ljudi! Je močen ta vladar!

SLEPAR Vendar kot on bolj močen je denar!,
ki sploh je od mogočnežev najvišji.

BISTRİ Je res tišina a se nič ne sliši?

(Močno zatresne.)

DVORJAN Ustrašil sem se, kaj pa ropota?

SLEPARKA Samo šivanka padla je na tla.

CESAR Ušesa ste postavili okrog,
ker hočem vedeti, kaj ljudstvo misli ?

DAMA Da čedni ste od glave pa do nog
— čeprav morda v nasmeh majceno kisli —,
od nog do glave pa skoraj nič manj.

POŠTENI Le hvalijo vas, kot vsak božji dan!

BISTRICI Kdor kaj razume, poln je hvale vsak.
Ljudje, hvalite, hoj!

OTROK Cesar je nag!

EPILOG

PEVEC Tako smo vam povedali glumači
(bi bolj poklicani bili krojači?)
pravljico o cesarju, oblačilih,
sleparstvu, laži in ministrih gnilih
in prav je, če je urica zabave
vam malček razvedrila trudne glave.
Plačali ste, razvezali ste mošnjo,
a vendar še imamo neko prošnjo:
če bo potrebno kdaj, naj se odloči
vsaj kdo med nami, saj ne rečem vsak,
ravna naj po nedolžnosti otročji,
naj krikne na ves glas: Cesar je nag!